

Op waarde geschat: kunst- en antiektaxaties in fiscale situaties

KWEP 2019/9

Een bekend beeld. De toeschouwers in de opnamestudio en de toeschouwers thuis luisteren ademloos toe. Heeft de eigenaar de hoofdprijs gewonnen, of blijkt het voorwerp toch een vervalsing? Dan valt het oordeel. Het voorwerp is 'echt'. De expert zegt: 'En dan wilt u nu zeker ook nog weten wat het waard is?'. De ogen van de eigenaar glinsteren. 'Wat dacht u van € 100.000?'. De presentator glimlacht, en vervolgt: 'Gaat het weer boven op de kast, of bent u het mooier gaan vinden, nu u weet wat het waard is?'. De aanwezige toeschouwers lachen, de camera zoomt uit. Op naar het volgende voorwerp.

1. Tussen kunst en kitsch

Een gouden televisieformule. Droom, drama, verhaal. Dat er door tijdsdruk miskleunen worden gemaakt, en dat 'spontane' taxaties soms uitgebreid worden voorbereid doet hieraan niets af. Het beeld van de helderziende televisie-expert staat.

Salvator Mundi. Getaxeerd op 'slechts' 100 miljoen US-dollar (*The Art Newspaper*, 2017),² wordt het schilderij voor 400 miljoen dollar afgeslagen. Een opbrengst vele malen hoger dan de taxatie lijkt het beeld te bevestigen dat op waarde eigenlijk geen peil te trekken valt. Het is, zo lijkt het, 'wat de gek er voor geeft'. Minder duidelijk is dat de laagste schatting van kunst in de *Champions League* regelmatig wordt ingegeven door een zogenoemde garantie, een belofte van aankoop voor een minimaal bedrag door een derde, waarmee de geventileerde opbrengstverwachting eigenlijk geen schatting meer is. Andere keren zijn de in de catalogus vermelde bedragen laag, om geïnteresseerden te trekken (D. Bellingham, 2016),³ of hoog, omdat de inbrenger een eindgebruikersprijs – de prijs die bij aankoop bij een handelaar betaald zou worden – als startpunt heeft geëist en gekregen. De 'schattingen' zoals men die leest in een veilingcatalogus zijn daarmee nauwelijks nog echte schattingen te noemen. Maar ondertussen is het beeld gezet: op de waarde valt geen peil te trekken.

2. Inzicht in waarde en de factoren die daaraan ten grondslag liggen

Er hangt een waas van mysterie rond de waarde van kunst en hoe je deze inschat. Dit is er wellicht de reden van dat

er nauwelijks eisen gesteld worden aan de ter zake deskundigheid van de taxateur, de kwaliteit van de taxatie, en de borging van onafhankelijkheid: in tegenstelling tot de taxatie binnen de onroerendgoedsector, en bij bedrijfseconomische taxaties. In deze sectoren zijn branchespecifieke taxatiemethodologie en professionele standaarden die de kwaliteit van het proces, en de deskundigheid en onafhankelijkheid van de taxateur beogen te waarborgen, de norm – én onderwerp van aanscherping en verbetering.⁴ De achtergrond van deze wat lakse houding binnen de kunst- en antiekbranche lijkt historisch te zijn: de bedragen die omgaan in de kunstmarkt liepen een paar decennia geleden nog niet in de tientallen (en honderden) miljoenen, en Europa heeft nauwelijks een traditie op het gebied van onafhankelijke kunst- en antiektaxaties. Taxatie van kunst en antiek was van oudsher een onderdeel van (of stond ten dienste aan) een groter pakket van werkzaamheden: veilen, handelen/maken en verzekeren. Progressie op dit gebied binnen het vak valt daarbij niet van duopolisten Christie's en Sotheby's te verwachten: de multinationals zijn niet aangesloten bij professionele (taxatie)organisaties, en lijken ook buiten de veilingarena niet noodzakelijk gebruik te maken van professionele taxatiestandaarden zoals de International Valuation Standards of de Amerikaanse variant de USPAP,⁵ waardoor ter zake deskundigheid en onafhankelijkheid (Moynihan, C. 2017)⁶ van medewerkers bij taxaties niet standaard geborgd zijn. Dit is niet verwonderlijk: ze zijn immers van veilingplatform steeds meer speler in de kunstmarkt geworden (Findlay, M. 2014).⁷

4 Naar aanleiding van de rol die taxaties in de vastgoedwereld speelden bij de *global financial crisis*, werd in Nederland in 2012 het PTA (platform taxateurs en accountants) opgericht, welke *Good Practices* voor vastgoedtaxateurs ontwikkelde www.nba.nl/over-de-nba/commissies-en-adviesorganen/werkgroep-vastgoed/good-practices-platform-taxateurs-en-accountants. De reactie van de AFM op deze GP is zeer leesbaar, omdat daarin zaken benoemd worden die ook relevant zijn voor de kunst- en antiektaxatiebranche. In de vastgoedsector zal, mede onder druk van de AFM, de NVRT opgericht worden. Dit Register van taxateurs heeft naast reglementen en praktijkhandleidingen een eigen centraal tuchtrechtstelsel, dat de taxaties van haar leden kan beoordelen. Zie www.nrvt.nl/klacht-en-tuchtrecht/behandeling-en-maatregelen-tuchtcollege/uitspraken-tuchtcollege/. Met veel dank aan Peter Keller FRICS voor deze informatie.

5 USPAP: de *United States Principles of Appraisal Practice*. Zie www.appraisal.org.
6 Zie een recente zaak, waarbij '[...] Judge Joseph H. Gale ruled [...] that the expert had most likely placed a "lowball" estimate on that painting and a second work so as to "curry favor" with the owner, an estate facing a potentially large tax bill, and thus win the business of selling the works at auction.' Zie Moynihan, C., in 'Don't blame the Russians, Tax judge tells Sotheby's expert', *New York Times* (23 april 2017); zie verder (Christie's) Woodham, D. (2013), *Letter to Mr. Orr*.

7 'For most of the 20th century auction houses functioned as wholesalers to the trade [...]. Now the auction houses make and brake the market reputations of mid-career artists whose work they promote with great fanfare. Christie's and Sotheby's no longer just conduct auctions of collectibles. They have education divisions, sell real estate, and own and operate art galleries.' Findlay, M. (2014), p. 32-33.

1 Mw. P.M.A. Jansma MRICS is werkzaam bij TMV RT / TAXATA – fine art valuation. Met veel dank aan Mr. J. Bijmans voor zijn waardevolle commentaar.

2 *The Art Newspaper* (blog 25 oktober 2017).

3 'Lot 1 is rarely of high value, and is usually deliberately under-estimated in order to create buyer confidence' D. Bellingham (2016), p. 153.

En terwijl de marktleders weinig aandacht lijken te besteden aan het hanteren van taxatiemethodologie en internationale standaarden, wordt door de veranderende rol van kunst, kostbaarheden en collectables, inzicht in waarde en de factoren die daaraan ten grondslag liggen juist steeds belangrijker. Kunst, kostbaarheden en collectables, worden niet alleen meer gekocht om van te genieten, maar zijn onderwerp van investering, een manier om vermogen te diversifiëren, een vehikel voor het fiscaal aantrekkelijk overhevelen van vermogen naar de volgende generatie. Ze worden gebruikt als onderpand bij leningen en gecommuniceerd. Er gaan enorme bedragen in om (McAndrew, C. 2018),⁸ kortom, er is sprake van *big business*.

Met deze rol als kapitaaldepot is de kwaliteit en betrouwbaarheid van waarderingen binnen de ongereguleerde kunstmarkt belangrijker geworden: om een kunstwerk langs diverse assen (Versloot, A. 2014)⁹ te kunnen wegen (Picinati di Torcello, A. en Petterson, A., 2014),¹⁰ en om een voorgenomen aan- of verkoop te kunnen relateren aan andere objecten, en de markt. Terwijl Finance de kunstmarkt is binnengeslopen (Velthuis, O. en Coslor, E., 2013),¹¹ blijft dit vooralsnog mensenwerk: *Intelligence data* kunnen weliswaar een rol spelen bij financiële waardering, maar zijn opzichzelfstaand geen panacee.¹²

3. Waarde economisch verkeer bij vererving en schenking

Een belangrijke rol spelen kunsttaxaties bij fiscale situaties, zoals vererving en schenking. Het opgeven van de juiste waarde bij de aangifte van belasting blijkt daarbij soms een uitdaging. Erfbelastingwaardes worden met liefde op het aangifteformulier te laag ingeschat, en schenkingen makkelijk hoog. In het eerst geval zal een lagere waarde immers een lagere erfbelasting tot gevolg hebben, terwijl in het tweede geval niet alleen schenkbelasting aan de orde is, maar ook de giftenaftrek in de inkomstenbelasting een rol speelt. Hoe hoger de waarde van de schenking, des te meer aftrek men in de inkomstenbelasting kan claimen.¹³ En zelfs wanneer er een taxateur ingeschakeld wordt, kan er sprake zijn van een 'conflict of interest'. Zo wordt in de USA in 2005 een schilderij door Pieter Brueghel de Jongere door een groot internationaal veilinghuis ten behoeve van successie getaxeed op 500.000 USD Fair Market Value.¹⁴ Als basis

voor de aangifte dient een brief (United States Tax Court, 2017)¹⁵ (!) met daarin de door de taxateur geschatte waarde. Het schilderij wordt in 2009 geveild voor 2.1 miljoen USD, en de IRS trekt aan de bel. De taxateur wijt achteraf de opbrengst aan een '*large influx of Russian buyers*' en het schoonmaken van het schilderij. De belastingrechter oordeelt ten faveure van de IRS, en stelt de waarde van het schilderij voor successie op 1.995.000 USD. In de zaak wordt de waarde uiteindelijk gesteld door de rechter. Een onafhankelijke, gemotiveerde taxatie door een professioneel taxateur zorgt ervoor dat reeds bij aangifte de ratio-nale achter de waardering inzichtelijk is. Zo stelt advocaat-generaal bij de Hoge Raad R.E.C.M. Niessen in zijn conclusie bij de schenking van luipaardobjecten aan Tassenmuseum Hendrikje (Niessen, R.E.C.M., 2017):¹⁶

“De ‘waarde in het economische verkeer’ van de voorwerpen kan mijns inziens het best worden aangetoond door een waardering van de voorwerpen door een onafhankelijke, gespecialiseerde taxateur. De taxateur kan bij zijn waardebeoordeling rekening houden met alle feiten en omstandigheden. Ik noem bijvoorbeeld de aard van de voorwerpen [...] de mogelijk grote vraag naar de goederen vanwege schaarste et cetera.”

4. Welke eisen mogen worden gesteld aan een professionele, onafhankelijke taxatie?

Waar is een professionele, onafhankelijke, schriftelijke taxatie van kunst/antiek/kostbaarheden, waar derden op mogen vertrouwen, aan te herkennen?¹⁷ De taxatie bevat in ieder geval een voor de kwaliteit en waarde van het object en het doel van de taxatie adequate objectbeschrijving¹⁸ en signaleert voor de taxatie relevante waardeaspecten,¹⁹ zoals de (kunst)historische waarde. Verder

8 In 2017 ging het globaal om 63.7 miljard USD. Zie McAndrew, C. (2018), p. 15.

9 Bijvoorbeeld (cultuur)historische en/of sociaal-maatschappelijke waarde, zie Versloot, A. (2014), p. 60-61.

10 Een behoefte die ook vanuit de markt wordt uitgesproken, zie Picinati di Torcello, A. en Petterson, A. (2014), fig. 16, p. 58.

11 Zie Velthuis, O. en Coslor, E. *De financialisering van kunst* (2013).

12 Zo is o.a. de waarde van transactiedata afkomstig van veilingen beperkt. Zie ook noot 41 van dit artikel.

13 Voor een voorbeeld de schenking van enkele uit luipaardvel vervaardigde items aan Tassenmuseum Hendrikje (Niessen, R.E.C.M., 2017).

Zie verder over 'uitwerking van een aantal verbeteropties voor de regeling van de giftenaftrek in de Inkomstenbelasting en aanpassing van de regels voor de ANBI en SBBI' in deze *KWEP* actueel ('Mogelijke verbeteringen giftenaftrek en ANBI/SBBI-regeling', *KWEP* 2019/11).

14 Voor de definitie van Fair Market Value zie USA Treasury Regulation §20.2031-1(b).

15 '... a letter from Mr. Wachter to Mr. Hyland in which he stated that the fair market values of Maypole and Orpheus, "based on firsthand inspection of the property" (and without further elaboration), were \$500,000 and \$100,000, respectively. This letter was subsequently attached to the estate's estate tax return. The second document was a letter agreement, sent by Mr. Wachter to Mr. Hyland, providing terms under which Mr. Hyland would agree to give Sotheby's exclusive rights to auction Maypole and Orpheus for five years (consignment rights agreement). Zie United States Tax Court (2017), p. 4.

16 Zie Niessen, R.E.C.M. (2017), onder 5.6.

17 Voor deze opsomming is onder meer geput uit: 'Elements of a correctly prepared appraisal' (2016-2017); de *International Valuation Standards/IVS* (2017); de *IVSC Code of Ethical Principles for Professional Valuers* (2011); *RICS Red Book* (2017) *VPGA 7 Valuation of personal property, including arts and antiques*, en de brochure *Valuation of Fine and Decorative Art* (2014). Dit artikel beoogt geen uitputtende opsomming te geven van de eisen aan een *IVS-compliant* taxatie. Het is verder nuttig te vermelden dat binnen het bestek van dit artikel niet is ingegaan op de rol van de opdrachtbevestiging.

18 Voor een internationaal gehanteerd beschrijvingsformat zie de door het International Council of Museums gehanteerde *Object ID*. Over de mate van detail bij de beschrijving zie *IVS* (2017) 103 Reporting 10.1 en 20.1; *RICS Red Book* (2017), *VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques*, 6.3. Het benoemen van de bij de taxatie gebruikte inspectie- of onderzoeksmethode, en de betrouwbaarheid hiervan, kan in bepaalde gevallen relevant zijn.

19 Zie voor voorbeelden van kenmerken en waarde aspecten die een rol kunnen spelen bij de financiële waarde van objecten Versloot, A. (2014), p. 60 en 61, en vergelijk Bunnik, C. (2017), p. 62-63.

vermeldt het rapport het doel van de taxatie,²⁰ de gebruikte waarde grondslag/definitie,²¹ de opdrachtgever(s),²² de beoogde gebruikers van de rapportage,²³ de peildatum en de taxatiedatum.²⁴

Beperkingen – denk bijvoorbeeld aan een prent die ten behoeve van verzekering ingelijst wordt getaxeerd – en aannames bij de opname – dat bijvoorbeeld een klok naar behoren functioneert²⁵ – worden gemeld. Hetzelfde geldt voor eventuele hypothesen bij de taxatie – zoals het uitgaan van een goede conditie bij een beschadigd voorwerp – en significante aannames: bijzondere uitgangspunten die bij wijziging kunnen resulteren in een andere uitkomst.²⁶ Verder is het redelijk te verwachten dat de voor de taxatie gebruikte bronnen zoals informatie aangeleverd door de opdrachtgever, en afkomstig uit onderzoek, worden vermeld.²⁷ Bij taxaties van omvangrijke collecties kan verder transparantie over het proces wenselijk zijn, omdat ook deze factor van invloed kan zijn op de uitkomst van de schatting²⁸ – denk bijvoorbeeld aan het opdelen van te taxeren objecten in groepen – om vervolgens uit te gaan van gemiddelde waardes.

Eventuele banden met de opdrachtgever²⁹ – dan wel de afwezigheid hiervan – en/of de geschiedenis met het object worden benoemd: is de taxateur, of het bedrijf waar de taxateur zijn diensten voor verricht bijvoorbeeld ooit betrokken geweest bij de aan- of verkoop van het ob-

ject?³⁰ Ook wordt het niet aanwezig zijn van een toekomstig belang van de taxateur (of het taxerende bedrijf) in het voorwerp (of de collectie) benoemd.³¹ Verder verklaart de taxateur zich expliciet ter zake deskundig³² en onafhankelijk.³³ Zeker bij specialistische taxaties ligt het opnemen in het rapport van een curriculum voor de hand waaruit ter zake deskundigheid van de taxateur blijkt,³⁴ en wordt substantiële hulp van externe deskundigen bij de taxatie expliciet vermeld.³⁵ Nog niet gebruikelijk bij de taxatie van kunst en antiek in Nederland³⁶ is het benoemen van de gebruikte taxatiemethode: kosten (de kosten voor het – laten – vervaardigen van een werk van vergelijkbare kwaliteit/conditie),³⁷ comparabelen (het relatieren van de waarde van objecten aan de hand van transacties van objecten van vergelijkbare kwaliteit, c.q. objecten vervaardigd door kunstenaars van vergelijkbare kwaliteit en statuur)³⁸ of inkomen (het waarderen van een object op basis van door een object gegeneerde inkomsten)³⁹

20 Zie *IVS (2017) 103 Reporting 10.2, RICS Red Book (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 6.5.*
 21 Vergelijk *RICS Red Book VPGA 7 Valuation of personal property, including arts and antiques 6.2* en *VPS 3 Valuation reports 2.2 (b).*
 22 Eventueel: eigena(a)r(en). Ook: *RICS Red Book (2017) VPGA 7 Valuation of personal property, including arts and antiques 5.2 (6e punt).*
 23 Is de taxatie bedoeld voor intern gebruik, of wordt hij geacht derdenwerking te hebben? Wie zijn de beoogde gebruikers van de rapportage? Zie ook *IVS (2017) 103 Reporting 30.1(a)* met verwijzing naar *IVS 101, Scope of work, 20.3(b-c).*
 24 Zie ook *IVS (2017) 103 Reporting 30.1(g).*
 25 Het hangt overigens van de opdracht af hoeveel onderzoek redelijkerwijze verwacht mag worden. Zie verder *IVS (2017) 103 Reporting 10.2; RICS Red Book (2017), VPGA 7 Valuation of personal property, including arts and antiques, 3.4.*
 26 Vergelijk *IVS 101 Scope of Work 20.3(k), IVS 103 Reporting 10.1, 10.2, 30.1(e).* Hoe groot de invloed van een bijzondere aanname kan zijn, bleek uit het proces rondom het faillissement van de Stad Detroit, en de daaropvolgende strijd om de collectie van het Detroit Institute of Art. De in de rapportages – overigens niet als zodanig benoemde – aanname met betrekking tot de externe interesse die er in de collectie zou zijn, was van essentieel belang voor de hoogte van de taxatie. Zie Schreiber Jacoby, B. (2014).
 27 Informatie kan zijn aangeleverd door de opdrachtgever, of verkregen zijn door onderzoek. Zie ook *IVS 103 Reporting 30.1(a)* met verwijzing naar *IVS 101 Scope of work, 20.3(j);* en *IVS 102 Investigations and Compliance 20.4.* Zie verder *RICS Red Book (2017) VPGA 7 Valuation of personal property, including arts and antiques, 4.2.*
 28 Het belang van het taxatieproces bleek goed in het proces rondom het faillissement van de Stad Detroit, en de daaropvolgende strijd om de collectie van het Detroit Institute of Art. Zie Schreiber Jacoby, B. (2014)
 29 Het benoemen van de relatie (of de afwezigheid daarvan) geeft transparantie, en kan als een *safeguard* dienen. Zie ook *IVS (2017) Framework 40.1 (objectivity); IVSC Code of Ethical Principles for Professional Valuers (2011) Fundamental Principles 12 b) Fundamental Principles Guidance 15-16, Objectivity; Threats and Safeguards A1.1e. en Discussion of Fundamental principles A2.4-A2.8*

30 In hoeverre kan dit een gevaar opleveren voor de geloofwaardigheid van de taxatie? Zie ook *IVS (2017) Framework 40.1 (objectivity)* en *IVSC Code of Ethical Principles for Professional Valuers (2011) o.a. 12 b), Fundamental Principles – Guidance 15,16, Threats and Safeguards A1. b).*
 31 Zo wordt er binnen de Nederlandse taxatiepraktijk nog regelmatig naadloos doorgeschakeld van taxeren naar bemiddelen/makelen. Dit is onwenselijk. Zie ook *IVS Framework 40.1 (objectivity); IVSC Code of Ethical Principles for Professional Valuers (2011), Fundamental Principles 12 b) en Threats and Safeguards A1.1a, Discussion of Principles A2.4; Belangrijk natuurlijk bij het toepassen van de in A1.6 van Appendix 1 besproken safeguard – een ‘Chinese Wall’ achtige constructie – dat deze niet slechts een formaliteit is. Ditzelfde geldt ook voor het benoemen in de rapportage van de basis van de vergoeding voor de verrichte werkzaamheden. Een eventueel gebrek in de onafhankelijkheid behoort overigens in de opdrachtbevestiging, bij het aangaan van de opdracht, reeds te worden benoemd (zie *IVS 101, Scope of Work, 20.3a).*
 32 Het beperkte format van dit artikel leent zich niet voor een uitgebreide bespreking van competentie. Op het moment van het schrijven van dit artikel (maart 2019) wordt binnen de Nederlandse taxatiepraktijk de ter zake deskundigheid van de taxateur nog niet standaard geborgd. Vergelijk *IVS (2017) Framework 50.1-3, de IVSC Code of Ethical Principles for Professional Valuers (2011), 12 c), A2.14 t/m A2.19 (Competence).*
 33 Zie noot 30. Het benoemen van de onafhankelijkheid in de rapportage kan dienen als een *safeguard*. Zie ook *IVS (2017) Framework 40.1-2 en IVSC Code of Ethical Principles for Professional Valuers (2011), Fundamental Principles 12 b), Fundamental Principles – Guidance 15,16.*
 34 Vergelijk *Elements of a correctly prepared appraisal, punt 4.* Zie *IVS (2017) Framework, 50.1, 50.3.*
 35 Zie ook *IVS (2017) Framework 50.2-3, met verwijzing naar IVS 103 Reporting.*
 36 Wel de standaard in de Verenigde Staten, en zie *RICS Red Book RICS Red Book (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 6.5.*
 37 Zie *Valuation of Fine and Decorative Art (2014), p. 4 en 12; RICS Red Book (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 5.1.2.*
 38 Comparabelen-/vergelijkbare transactie methode. Zie *Valuation of Fine and Decorative Art (2014), p. 4, 8 en 12 RICS Red Book (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 5.1.1.*
 39 Terwijl het berekenen van de gebruikswaardes van objecten en collecties (nog) geen onderdeel is van de kunst- en antiëktaxatiepraktijk, is het wel zinnig deze, wanneer relevant, te benoemen. Gepercipieerde gebruikswaardes kunnen van invloed zijn op de handelswaarde (denk bijvoorbeeld aan de recente verkoop van de *Salvator Mundi*). Zie verder *RICS Red Book (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 5.1.3. en Valuation of Fine and Decorative Art (2014), p. 4 en 12.**

plus een nadere omschrijving van de markt waarvan bij de taxatie is uitgegaan.⁴⁰

Bij waarderingen met derdenwerking van objecten in het hogere segment mag verder het opnemen van een adequate motivatie beschouwd worden als een minimaal vereiste⁴¹: alleen op die manier is immers voor derden te beoordelen of de achterliggende rationale steekhoudend is, en wordt het mogelijk de taxatie te beoordelen en te vergelijken met andere taxaties. Wanneer bij de taxatie gebruikgemaakt wordt van comparabelen kan de taxateur de keuze voor juist deze transacties motiveren.⁴² Verder worden, indien relevant, trends met betrekking tot het betreffende marktsegment vermeld, en geduid binnen een breder verband.⁴³ Informatie die misschien niet rechtstreeks gebruikt wordt in de rapportage, maar wel als relevant beschouwd kan worden voor de taxatie-opdracht, wordt opgenomen in het taxatiedossier⁴⁴ zodat de taxateur hier op een later moment, wanneer daar wellicht om gevraagd wordt, op kan terugvallen: denk bijvoorbeeld aan relevante comparabelen, of een overzicht van veilingopbrengsten welke een bepaalde waardeontwikkeling illustreren, of andere relevante informatie.

Bij wat verder verwacht mag worden van een professionele taxatie op basis waarvan met de fiscus afgerekend kan worden, bieden voornamelijk vooral de RICS Red Book/IVS-standaarden voor de taxateur⁴⁵ een praktisch houvast.

5. Due diligence

De veranderende kunstmarkt en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een professionaliseringslag bij de Nederlandse kunst- en antiektaxateurs. Op dit moment worden de eerder besproken, op de taxatie van vastgoed gebaseerde taxatiemethodologie en RICS-

standaarden, nog maar door een enkeling toegepast: de branchevereniging Federatie TMV is van oudsher vooral ingericht op het verrichten van taxaties door een brede groep van professionals (taxateurs, veilinghouders, makelaars en handelaren). Gelukkig vindt er binnen de branchevereniging momenteel een professionaliseringslag plaats: zo worden de fundamenteen gelegd voor een nieuwe organisatorische structuur (met afzonderlijke 'Kamers' voor taxateurs, makelaars en veilinghouders) en wordt er werk gemaakt van protocollen en reglementen die beogen de deskundigheid en onafhankelijkheid van de taxateurs te borgen.

Voor de klant geldt, dat wanneer er sprake is van aanzienlijk vermogen in kunst, *due diligence* op dit gebied verwacht mag worden.

Bronnen:

Appraisal Foundation, brochure 'Valuation of Fine and Decorative Art' (2014), zie <https://appraisalfoundation.sharefile.com/d-s7350f46d366479eb> [geraadpleegd 21 maart 2019].

Appraisers Association of America 'Elements of a correctly prepared appraisal' (2016-2017). Raadpleegbaar via www.appraisersassociation.org/index.cfm;jsessionid=78C721CEDD A67E79D8D83179D8E42838.cfusion?fuseaction=document.viewDocument&documentid=1187&documentFormatId=1958&vDocLink Origin=1&CFID=13821916&CFTOKEN=bf58236dc66dd517-20246A2C-1C23-C8EB-803370A9ED5039FE

American Society of Appraisers: Monograph 4 (2013), Markets: Navigating and Analyzing the options.

Art Newspaper (blog 25 oktober 2017), *Leonardo frenzy in London as crowds throng to see Salvator Mundi*, zie www.theartnewspaper.com/blog/leonardo-frenzy-in-london-as-crowds-throng-to-see-salvator-mundi [geraadpleegd 23 maart 2019].

Bellingham, D. (2016) 'The auction process', in: *Art Business today 20 key topics*, Edited by Jos Hackforth-Jones and Iain Robertson, uitgegeven door Lund Humphries in association with Sotheby's Institute of Art.

Bunnik, C. *Naar waarde gewogen* (2016), Boekman Stichting.

Federatie Taxateurs, Makelaars en Veilinghouders, *Aanbevolen waarde definities Federatie TMV* (2016), zie www.federatie-tmv.nl/cms/files/2016-12/aanbevolen-waardedefinities-federatie-tmv-december-2016.pdf [geraadpleegd 23 maart 2019].

Findlay, M (2014). *The Value of Art*, Prestel.

ICOM Object ID: https://patriciajansma.com/?attachment_id=2865 [geraadpleegd 21 maart 2019].

International Valuation Standards Council (2011) *Code of Ethical Principles for Professional Valuers*, zie www.ivsc.org/files/file/download/id/591 [geraadpleegd 16 maart 2019].

International Valuation Standards Council (2017) *International Valuation Standards - RICS Red Book*, zie www.rics.org/globalassets/

40 Zie *RICS Red Book* (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 3.2-3.3, en vergelijk *American Society of Appraisers Monograph 4, Markets: Navigating and analysing the options*. Om de taxatie op waarde te kunnen schatten is belangrijk te weten of er uitgegaan wordt van (bijvoorbeeld) een verkoop via Marktplaats, of via een platform met internationaal bereik.

41 Zie verder: *IVS 102 Investigations and Compliance* onder 20.2. en *IVS 103 Reporting* 10.1, 20.1, 20.3 en *RICS Red Book* (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 5.1.5 en 6.7.

42 Zie *RICS Red Book* (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 5.1.5-6 en 6.7 Bij het vergaren van informatie is overigens alertheid geboden. Terwijl informatie over opbrengsten op veiling openbaar is, kan deze gebrekkig zijn: zo bevat de vermelding vaak maar beperkte informatie over de het object (conditie, authenticiteit, enz.) en vaak is niet na te gaan of het object onverkocht is gebleven, dan wel verkocht, maar niet betaald. Daarnaast vindt een groot deel van de transacties plaats achter gesloten deuren (McAndrew, C. 2018, key findings, p. 15). De taxateur zal daarom zijn/haar oor te luisteren moeten leggen bij de markt, maar bij handelaren alert moeten zijn op bias: zo hoeft een handelaar niet altijd genegen te zijn om openheid te geven over het dalende prijspeil van een kunstenaar. Zie *Velthuis* (2005), p. 161-165.

43 Zie verder *RICS Red Book* (2017), VPGA 7, Valuation of personal property, including arts and antiques, 4.4 en 5.2 (laatste punt).

44 *IVS 102 Investigations and Compliance* 30.1.

45 Het is aan de taxateur om een voor het doel en gebruik van de taxatie passend rapporteerformat te kiezen. Vgl. *RICS Red Book* (2017) Introductiepunt 9 en *IVS 103 Reporting* 20.1 en 20.2. Van een *IVS compliant*-taxatie kan slechts gesproken worden wanneer aan alle door de *IVS* gestelde vereisten is voldaan. Zie *IVS Framework* onder 10.

rics-website/media/upholding-professional-standards/sector-standards/valuation/red-book-2017-global-edition-rics.pdf [geraadpleegd 16 maart 2019].

McAndrew, C. (2018) *The Art market 2018*, An Art Basel & UBS Report, p. 15, zie www.artbasel.com/about/initiatives/the-art-market [geraadpleegd 23 maart 2019].

Moynihan, C., 'Don't blame the Russians, Tax judge tells Sotheby's expert' (2017), in: *New York Times*, 23 april 2017, zie www.nytimes.com/2017/04/23/arts/design/dont-blame-the-russians-tax-judge-tells-sothebys-expert.html [geraadpleegd 16 maart 2019].

Niessen, R.E.C.M. *Conclusie van 12 september 2017 inzake Hoge Raad nr. 17/00841*, zie www.ndfr.nl/PDF/17-00841con.htm.

Picinati di Torcello, A. en Petterson, A. *Deloitte Art & Finance report 2014*, zie www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/lu/Documents/financial-services/artandfinance/lu-en-artandfinancereport-08092014.pdf [geraadpleegd 14 maart 2019].

Royal Institution of Chartered Surveyors (2017), *RICS Red Book Global Standards*, 'VPGA 7 Valuation of personal property, including arts and antiques', zie www.rics.org/globalassets/rics-website/media/upholding-professional-standards/sector-standards/valuation/red-book-2017-global-edition-rics.pdf [geraadpleegd 16 maart 2019].

Schreiber Jacoby, B. (2014) 'In Detroit bankruptcy, why DIA art values varied so much'. *Detroit Free Press*, zie: <https://eu.freep.com/story/opinion/contributors/2014/10/04/dia-art-value-detroit-bankruptcy/16670663/>.

United States Tax Court, T.C. Memo. 2017-40, *Estate of Eva Franzen Kollsman, Deceased, Jeffrey Hyland, Executor*, te raadplegen via www.ustaxcourt.gov/USTCInOP/OpinionSearch.aspx.

Velthuis, Olav: *Talking Prices*, Princeton University Press 2005.

Velthuis, Olav en Coslor, Erica (2013): 'De financialisering van kunst', *Tijdschrift Kunstlicht* 34, p. 34-44, zie tijdschriftkunstlicht.nl/wp-content/uploads/kunstlicht.de-publieke-markt.olav-velthuis-erica-coslor.de-financialisering-van-kunst.pdf [geraadpleegd 16 maart 2019].

Versloot, A. (2014) *Op de museale weegschaal: collectiewaardering in zes stappen*. Amersfoort: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, p. 60 en 61, zie cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/publications/versloot_2013_op_de_museale_weegschaal.pdf.

Woodham, D. (2013) Letter to Mr. Orr, zie www.detroitmi.gov/Portals/0/docs/EM/Reports/Detroit%20letter_2.pdf.